

LEKTURY OBOWIĄZKOWE NA EGZAMINIE

- Biblia, fragmenty *Księgi Rodzaju*, *Księgi Hioba*, *Księgi Koheleta*, *Księgi Psalmów*, *Apokalipsy św. Jana*;
- Jan Parandowski, *Mitologia*, część I: *Grecja*;
- Homer, *Iliada* (fragmenty);
- Sofokles, *Antygona*;
- *Bogurodzica*;
- *Lament świętokrzyski* (fragmenty);
- *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* (fragmenty);
- *Pieśń o Rolandzie* (fragmenty);
- Jan Kochanowski, *Pieśń IX* ks. I, *Pieśń V* ks. II; *tren IX, X, XI*;
- William Szekspir, *Makbet*;
- Molière, *Skąpiec*;
- Ignacy Krasicki, *Hymn do miłości ojczyzny*;
- Adam Mickiewicz, *Oda do młodości*; *Romantyczność*; *Dziady* cz. III;
- Bolesław Prus, *Lalka*;
- Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty);
- Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*;
- Stanisław Wyspiański, *Wesele*;
- Władysław Stanisław Reymont, *Chłopi* (fragmenty);
- Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*;
- Witold Gombrowicz, *Ferdydurke* (fragmenty);
- Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*;
- Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat* (fragmenty);
- Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*;
- Albert Camus, *Dżuma*;
- George Orwell, *Rok 1984*;
- Sławomir Mrożek, *Tango*;
- Marek Nowakowski, *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*);
- Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*);
- Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*);
- Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty).

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Zadania egzaminacyjne są wydrukowane na kolejnych stronach.

Tekst 1.

Stefan Żeromski

Przedwiośnie

1. Cezary Baryka był oczywiście bywalcem zgromadzeń ludowych. [...] Wszystko, co wykrzykiwali mówcy wiecowi, trafiało mu do przekonania, było jakby wyjęte z jego wnętrza, wyrwane z jego głowy. To była właśnie esencja rzeczy. Gdy wracał do domu, powtarzał matce wszystko od a do z, wyjaśniał arkana¹ co zawilsze. Mówił z radością, z furią odkrywcy, który nareszcie trafił na swoją drogę.

2. Matka nie chodziła na mityngi². Patrzyła teraz ponuro w ziemię i nie odzywała się z niczym do nikogo. Gdy była z Cezarym sam na sam, próbowała oponować. Lecz wtedy popadał w gniew, gromił ją, iż niczego nie może zrozumieć z rzeczy tak jasnych, prostych i sprawiedliwych. Gadała zaś niestworzone klituś-bajtuś. [...]

3. Cezary przyszedł do domu z wiadomością o dekreście i oświadczeniem, iż on niezwłocznie wskaże miejsce skarbu rodzinnego w piwnicy. Nie z tchórzostwa, lecz dla idei! Dość tego życia na koszt ludu! Nie chce mieć krwi na swych rękach! Pali go złoto ojcowskie!

4. Matka kiwała głową. Zgadzała się, skoro tak chce on, głowa domu. Nie było już mowy ani wzmianki o ojcu. Cezarek wykonał swe postanowienie. Przyszli wnet ludzie świadomi, majsterki w przeszukiwaniu piwnic, cwaniaki w tej materii, którzy by i bez jego „idei” znaleźli skarb ojcowski, zwąchali i spenetrowali złotko, choćby było na sto łokci w ziemię czy w mur wpuszczone. Cezary patrzył z dumą, gdy wynoszono oszczędności Seweryna Baryki. Gdy jednak zjawił się na obiad zhasany i zgłodniały, żądał jedzenia i gniewał się, gdy było mało. A było coraz mniej i coraz jednostajniejsze: co dzień – ryby i kawior. Cezary nie pytał, skąd matka bierze pieniądze na ryby i kawior. Tęsknił za chlebem i owocami, ale pocieszał się pewnikiem, iż rewolucja przeżywa te braki chwilowo. Tymczasem ryby i kawior, powtarzające się trzy razy dziennie i bez odmiany, poczęły szkodzić na zdrowiu wszystkim.

5. Cóż dopiero mówić o matce Baryki! Nie jadła, chudła z dnia na dzień, a nie sypiała wcale. Gdy młody adept rewolucji cały teraz dzień spędzał poza domem na obserwowaniu zjawisk społecznego przewrotu, a właściwie na gromadzeniu facecji³, zabawnych nieskończenie, skoro jedni szli z salonów do piwnic, a inni z piwnic do salonów – matka gromadziła zapasy. [...]

6. Prywacje⁴, na które Cezary Baryka został narażony – wyrzeczenie się półdobrowolne i szczerze ofiarne wszystkiego: rozkosznych zabaw, sportów, mieszkania, jedzenia, ubrania, pieniędzy – podziało jednak na niego w pewnej mierze otrzeźwiająco. Jakoś spoważniał, zesmutniał. Począł spostrzegać rzeczy i zjawiska, które dawniej nie wpadały mu w oczy. Przede wszystkim z nagłą i z dziwaczną oczywistością ujrzał – matkę. Uderzyła go niespodziewanie jej twarz, jej małomówność, jej spoglądanie spode łba, jej sposób zachowania się, postępowania, milczenia. Przypatrzył się jej pewnego razu pilnie, spod oka – i wzdrygnął się jak od sparzenia białym żelazem. Począł obserwować jej wybiegi, śledzić jej kroki, badać jej uczynki – i wzdrygnął się jeszcze bardziej. Nie była przecie jeszcze stara, miała zaledwie czterdzieści lat, a wyglądała na sześćdziesiąt. Zgarbiła się, skuliła, zmaląła. Była siwa, pomarszczona, żółta, odziana w dawną, wyświechtaną sukieneczynę. Gdy biegła za jego sprawami, wносиła jego brudy, prała jego bieliznę, obsługiwała go jak pokojówka i kucharka – często chwytała się rękami za serce albo za głowę. [...] Smagający wstyd wziął go w obroty na wspomnienie usług tej steranej i bezsilnej kobiety, gdy go pielęgnowała, zdrowego byczka, który się wysypiał, obżerał, wypoczywał i trawił wobec niej, goniącej ostatkiem tchu i wyczerpanymi nerwami.

7. Nie mógł jednakże zmienić od razu postępowania – niby to dlatego, że matka spostrzegłaby się od razu – a właściwie z jakiegoś szczególnego wstydu czy z jakiejś pychy. Począł niepostrzeżenie, chyłkiem, niby to od niechcienia pomagać w pracy: nosić ciężkie rzeczy, usuwać brudy, myć podłogę i naczynia, nawet prac, prasować, rąbać drwa, dźwigać wodę i pitrasić jałdo.

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*, Warszawa 1984.

¹ Arkana – szczegóły jakiejś wiedzy lub umiejętności wiadome tylko znawcom.

² Mityng, ang. meeting – zebranie w miejscu publicznym z udziałem wielu osób.

³ Facecja – krótkie, zabawne opowiadanie.

⁴ Prywacja – daw. odmawianie sobie czegoś lub obywanie się bez czegoś.

Zadanie 1. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Cezary wskazał władzom rewolucyjnym miejsce ukrycia rodzinnego skarbu, ponieważ

- A. popierał rewolucję.
- B. chciał opuścić Baku.
- C. czuł się odpowiedzialny za matkę.
- D. oczekiwał od rewolucjonistów nagrody.

Zadanie 2. (0–1)

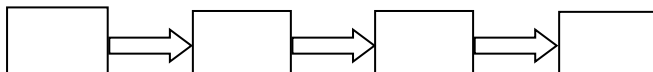
Na podstawie tekstu 1. oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Podczas przewrotu społecznego matka Cezarego wykazała się zapobiegliwością.	P	F
2.	Matka Cezarego zgadzała się z poglądami syna na temat przewrotu społecznego.	P	F

Zadanie 3. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. ułóż poniższe określenia dotyczące stosunku Cezarego wobec matki tak, aby przedstawić kolejne etapy przemiany zachodzącej w bohaterze. Wpisz litery A–D w kratki we właściwej kolejności.

- A. Wykorzystywanie matki.
- B. Dostrzeżenie matczynego poświęcenia.
- C. Pomaganie matce w pracach domowych.
- D. Poczucie wstydu spowodowane własnym zachowaniem.



Zadanie 4. (0–1)

Na podstawie tekstu 1. rozstrzygnij, czy sformułowanie *Dość tego życia na koszt ludu!* można przypisać nie tylko narratorowi, lecz także Cezaremu.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 5. (0–1)

Który z podanych cytatów można odnieść do postępowania Cezarego Baryki? Uzasadnij swój wybór, odwołując się do znajomości utworu *Przedwiośnie*.

- A. *By rozum był przy młodości,
Nigdy takiej obfitości.* (Jan Kochanowski)
- B. *Młodości! ty nad poziomy / Wylatuj.* (Adam Mickiewicz)
- C. *Młodość próżna nauki, a rozpusty chciwa,
Skora do rozwiąźłości, do cnoty leniwa.* (Ignacy Krasicki)

Wybieram cytat oznaczony literą

Uzasadnienie –

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 6. (0–1)

Przeczytaj tytuły kolejnych części *Przedwiośnia*.

- A. *Szklane domy*
- B. *Nawłóć*
- C. *Wiatr od wschodu*

Spośród powyższych tytułów części *Przedwiośnia* wybierz jeden i wyjaśnij jego sens, odwołując się do znajomości treści utworu Stefana Żeromskiego.

Wybrany tytuł –

Wyjaśnienie sensu tytułu –

.....
.....
.....
.....
.....

Wszystkie arkusze maturalne znajdziesz na babaodpolskiego.pl/arkusze

Zadanie 7. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Tematem tekstu 1. jest

- A. przebieg rewolucji w Baku.
- B. moralne dojrzewanie głównego bohatera.
- C. wpływ rewolucji na relacje Cezarego i Seweryna Baryki.
- D. kształtowanie się postawy patriotycznej głównego bohatera.

Zadanie 8. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W zdaniu *Gdy wracał do domu, powtarzał matce wszystko od a do z* podkreślony związek frazeologiczny znaczy, że *mówił*

- A. zwięźle.
- B. skrótowo.
- C. wyczerpująco.
- D. powierzchownie.

Zadanie 9. (0–1)

Przyszli wnet ludzie świadomi, majsterki w przeszukiwaniu piwnic, cwaniaki w tej materii, którzy by i bez jego „idei” znaleźli skarb ojcowski, zwachali i spenetrowali złotko, choćby było na sto łokci w ziemię czy w mur wpuszczone.

Sformułowania podkreślone w zacytowanym powyżej zdaniu należy do polszczyzny **A/B** i służą wyrażeniu **C/D** oceny narratora wobec przedstawicieli rewolucjonistów.

- | | |
|--------------|---------------|
| A. potocznej | C. pozytywnej |
| B. wzorcowej | D. negatywnej |

Zadanie 10. (0–1)

Dokończ zdanie – w wy kropkowane miejsce wpisz A, B lub C.

- A. kropka
- B. przecinek
- C. wykrzyknik

Znakiem interpunkcyjnym, który w 3. akapicie tekstu 1. posłużył wyrażeniu emocji bohatera, jest

Zadanie 11. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Wypowiedzenie *Cezary Baryka był oczywiście bywalcem zgromadzeń ludowych* jest **A/B**, podobnie jak wypowiedzenie **C/D**.

- | | |
|--------------------------|---|
| A. zdaniem | C. <i>Matka kiwała głową.</i> |
| B. równoważnikiem zdania | D. <i>Cóż dopiero mówić o matce Baryki!</i> |

Zadanie 12. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Wyrazy *skarb* i *majątek* to we współczesnej polszczyźnie wyrazy **A/B**, podobnie jak wyrazy **C/D**.

- A. pokrewne
B. bliskoznaczne
C. *matka, matczyna*
D. *zgromadzenie, mityng*

Zadanie 13. (0–1)

Spośród lektur obowiązkowych (zamieszczonych na 2. stronie arkusza) wybierz tę, która należy do tego samego rodzaju literackiego co *Przedwiośnie*. Podaj tytuł tej lektury.

Zadanie 14. (0–1)

Na podstawie znajomości lektur obowiązkowych – *Przedwiośnia*, *Zbrodni i kary* oraz *Dziadów części III* – oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Zarówno matka Cezarego Baryki z <i>Przedwiośnia</i> , jak i matka Rodiona Raskolnikowa ze <i>Zbrodni i kary</i> były kobietami ugodowymi.	P	F
2.	Zarówno pani Rollison z <i>Dziadów części III</i> , jak i Jadwiga z <i>Przedwiośnia</i> poświęcały się dla dobra swoich synów.	P	F

Tekst 2.

Joanna Flis
(Nie)dojrzałość

1. Dojrzałość widzę jako proces doskonalenia umiejętności poruszania się zarówno po świecie zewnętrznym, jak i wewnętrznym. Jest to również wypracowana przez nas autonomia¹ i wolność rozumiana nie jako „wszystko mi wolno”, ale jako „dokładnie wiem, czego chcę i jakimi wartościami się kieruję, żeby tam dotrzeć”. To też zaakceptowanie, że świat bywa okrutny i rozczarowujący, a ludzie ranią i zawodzą – ale inny nie będzie.

2. Żyjemy w czasach, w których królują kultura indywidualizmu, kult młodości, toksycznej² pozytywności i przyjemności. Czasach, w których nie chcemy odmawiać sobie niczego w imię wyższych wartości ani rezygnować z siebie, ze swoich potrzeb i z jak najszybszej gratyfikacji³. Wielokrotnie zastanawiałam się, dlaczego dojrzałość obecnie kojarzy nam się z nudą, z monotonią i z ciężarem, a nie – ze spokojem i z poczuciem bezpieczeństwa, tak jak powinna. Przecież życie jest coraz trudniejsze i wymaga coraz bardziej złożonego patrzenia na rzeczywistość. Łatwe rozwiązania i proste odpowiedzi to pułapka.

3. Ta niedojrzała postawa jest prostsza od dojrzałych zachowań.

4. Najbardziej jest to widoczne w internecie. To, czym karmi nas przestrzeń cyfrowa, jest wręcz promocją niedojrzałych postaw. Wystarczy poczytać komentarze pod artykułami. Pełno tam oceniania, krytykowania, hejtu, agresji i ignorancji w wykonaniu dorosłych.

5. Dojrzewanie wymaga popełniania błędów – jak w każdym innym procesie uczenia się. Jeżeli nie możemy się pomylić, a potem wyrosnąć ponad własną pomyłkę, nie możemy się rozwijać.

6. Pierwsza część życia służy nam do tego, żeby odseparować się od rodziców i lepiej poznać siebie. To czas, kiedy stawiamy siebie w centrum i zadajemy sobie pytania: „Kim jestem? Czego potrzebuję? Jak mogę o to zadbać?”. Jest to bardzo ważny i potrzebny etap, ponieważ warunkiem budowania autentycznego poczucia bezpieczeństwa jest poznanie samych siebie. Zaburzenie tego etapu skazuje nas na wieczne poszukiwanie go na zewnątrz. Jednak niedojrzałość to niezwykle ważny okres nie tylko dla samej dojrzewającej osoby, lecz także dla całego społeczeństwa, które potrzebuje wpływu tych, którzy jeszcze za nic nie są odpowiedzialni i mogą eksperymentować z różnymi sposobami myślenia o świecie. Problemem stają się niedojrzałe postawy u tych, którzy są już dorośli.

7. Kolejny etap zaczyna się wtedy, gdy nasza dojrzałość emocjonalna, intelektualna, społeczna, mądrość i elastyczność psychologiczna, czyli pięć filarów dojrzałości, umożliwiają nam wyjście poza ego. To moment, w którym uświadamiamy sobie, że nie stoimy w centralnym punkcie wszechświata, ale że jesteśmy częścią większej całości.

8. To etap, w którym ważne stają się: życzliwość, pokora, szacunek, odpowiedzialność, krytyczne myślenie, kontrolowanie impulsów, autonomia, empatia, autentyczność, szczodrość, szczerść, prawda.

9. Głęboko wierzę, że każdy z nas może wypracować umiejętność rozpoznawania, rozumienia i radzenia sobie z własnymi emocjami. Że można na każdym etapie życia nauczyć się wyrażać uczucia w sposób, który nie krzywdzi innych ani nas samych. Że można nauczyć się budować zdrowe relacje z innymi, wyćwiczyć zdolność do empatycznego rozumienia drugiej osoby, nauczyć się przestrzegania norm społecznych, wytworzyć własne granice i szanować cudze, wziąć odpowiedzialność za własne życie. Można na każdym etapie dojrzewania odkryć własną umiejętność podejmowania odpowiednich decyzji, planowania przyszłości i rozumienia konsekwencji swoich działań. Ale też można uznawać swoją winę lub słabości i przyznawać się do nich bez lęku przed skrzywdzeniem czy odrzuceniem.

10. Mam świadomość, że moja wizja dojrzałości jest utopijna i idealistyczna, ale widzę ją bardziej jako miejsce, do którego zmierzamy, ale do którego mało kto dociera.

Na podstawie Joanna Flis, *(Nie)dojrzałość*, „Newsweek Psychologia” 6/2023.

¹ Autonomia – samodzielność i niezależność w decydowaniu o sobie.

² Toksyczny – tu: wywierający negatywny, destrukcyjny wpływ na czyjąś psychikę.

³ Gratyfikacja – wynagrodzenie.

⁴ Relatywizm – przekonanie o względności i subiektywnym charakterze, np. poglądów, wartości, sądów.

Zadanie 15. (0–2)

Ułóż zapisane poniżej punkty planu tekstu 2. zgodnie z treścią tego tekstu. Wpisz właściwe litery w kratki w odpowiedniej kolejności.

- A. Dwa etapy procesu dojrzewania.
- B. Dojrzałość – próba definicji pojęcia.
- C. Rola błędu w osiągnięciu dojrzałości.
- D. Współczesne przejawy niedojrzałości.
- E. Wizja dojrzałości według autorki tekstu.



Zadanie 16. (0–1)

Na podstawie tekstu 2. oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z czasem każdy człowiek osiągnie dojrzałość pojmowaną w sposób określony przez autorkę tekstu.	P	F
2.	Autorka tekstu uznaje dojrzewanie za proces dotyczący jedynie wybranej grupy wiekowej.	P	F

Zadanie 17. (0–1)

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla odczytania sensu tytułu tekstu 2. ma użycie nawiasów w tym tytule.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. (0–2)

Spośród lektur obowiązkowych wybierz tę, której bohater podjął decyzję mimo świadomości przykrych konsekwencji tej decyzji. Podaj tytuł lektury oraz jej bohatera.

Uzasadnij swój wybór. W uzasadnieniu przywołaj sytuację z tej lektury, ilustrującą Twoją argumentację.

Lista lektur obowiązkowych znajduje się na stronie 2. tego arkusza egzaminacyjnego.

Tytuł lektury –

Bohater lektury –

Uzasadnienie –

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 19. (0–1)

Przeczytaj definicję wyrazu *miejsce*.

1. «pozycja, ranga lub rola kogoś lub czegoś»
2. «określony fragment ciała»
3. «stanowisko, posada»
4. «cel»

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W wypowiedzeniu *Mam świadomość, że moja wizja dojrzałości jest utopijna i idealistyczna, ale widzę ją bardziej jako miejsce, do którego zmierzamy, ale do którego mało kto dociera* wyraz „miejsce” został użyty w znaczeniu

- A. 1. B. 2. C. 3. D. 4.

Zadanie 20. (0–1)

Przeczytaj fragment wiersza *Przedśpiew* Leopolda Staffa.

*I pochwalam tajń¹ życia w pieśni i w milczeniu,
Pogodny mądrym smutkiem i wprawny w cierpieniu.*

Leopold Staff, *Wybór poezji*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1970.

¹ Tajń – tajemnica.

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podmiot liryczny wiersza Leopolda Staffa przyjmuje postawę podobną do opisanej w tekście 2. w akapicie

- A. 1. B. 2. C. 4. D. 9.

Zadanie 21. (0–1)

Przeczytaj fraszkę Jana Sztudyngera.

Kiedy dojrzałem,
Wtedy dojrzałem...

Jan Izydor Sztudynger, *Nowe piórka*, 1956.

Na podstawie przytoczonej fraszki oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	We fraszce autor ujawnił zależność między dostrzeganiem a dojrzewaniem.	P	F
2.	We fraszce autor wykorzystał zjawisko wieloznaczności wyrazów tak samo brzmiących.	P	F

Zadanie 22. (0–2)

Obejrzyj reprodukcję obrazu *Starość i młodość* Wlastimila Hofmana.



Wlastimil Hofman, *Starość i młodość*, www.muzeumsecesji.pl

Podaj dwa elementy graficzne, które posłużyły autorowi obrazu *Starość i młodość* do podkreślenia kontrastu między starością i młodością.

-
-

Zadanie 23. (0–15)

Napisz wypracowanie na podany temat.

- W wypracowaniu rozważ **problem** podany w temacie. Przedstaw również **swoje zdanie** i je **uzasadnij**.
- W rozważaniach przedstaw **argumenty**, odwołując się do **utworów literackich** wskazanych w temacie oraz do wybranych **kontekstów** (co najmniej **dwóch** spośród np.: historycznego, historycznoliterackiego, literackiego, biblijnego, mitologicznego, religijnego, politycznego, kulturowego, filozoficznego, egzystencjalnego, biograficznego).
- Jednym z utworów literackich musi być **lektura obowiązkowa** wybrana spośród lektur wymienionych na 2. stronie arkusza egzaminacyjnego.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **250 wyrazów**.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Centralna Komisja Egzaminacyjna

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

Centralna Komisja Egzaminacyjna